

A szülők motiváló szerepe a hangszerstanulásban

Földi Fanni,* Szabó Norbert** és Józsa Krisztián***

DOI: 10.21549/NTNY.39.2022.4.1

Kutatások igazolják, hogy a társas környezet, a család erősen befolyásolja a motivációt, ezen keresztül pedig a tanulás sikerességét, az iskolai eredményességet. A családi háttér tanulásban betöltött szerepére számos területen rámutattak, a hangszerstanulás esetében azonban még viszonylag kevés ilyen vizsgálat ismert. Nem tudunk olyan korábbi hazai kutatásról, ami a hangszeres zenetanulás és a családi háttér összefüggésére irányult volna. Ezért tanulmányunk fókuszába a szülőknek a gyermek hangszeres zenetanulásában betöltött szerepét helyeztük. A szülők hangszerstanulásra gyakorolt hatását az öndeterminációs elmélet alapján értelmezzük. Vizsgálatunkban kérdőívet alkalmaztunk. Az adatfelvételt 9-19 éves, hangszeren játszó tanulók körében végeztük (n=138), az átlagéletkor 14,33 év volt, a lányok aránya 59%. Eredményeink szerint a szülőknek fontos szerepe van a zenetanulás megkezdésében és folytatásában. Igazolást nyert, hogy a szülői hatásoknak fiatalabb életkorban nagyobb szerepe van, az életkor előrehaladtával a jelentőségük csökken. Az intrinzik motiváció szerepe ugyanakkor nem csökken a tanulók életkorának az előrehaladtával. Jelentős nemek közötti különbségeket találtunk. Vizsgálatunk alapján következtetések és javaslatok fogalmazhatók meg arra, hogy miként erősíthetik a szülők a hangszeres zene tanulása iránti motivációt a gyermekükben.

Kulcsszavak: hangszerstanulás, szülők szerepe, motiváció, öndeterminációs elmélet

Bevezetés

Az egyik legfontosabb célja a zenélésnek és a zenetanulásnak, hogy örömet szerezzünk magunknak és másoknak. Éppen ezért a zenélés háttérében a legtermészetesebb mozgatóerőt az intrinzik motiváció jelentheti (Csíkszentmihályi, 1997; Janurik, 2007; Janurik & Pethő, 2009). A hangszeren való játék akkor is lehet örömteli, optimális kihívást jelentő, játékos, ha konkrét tanulási céllal történik, például új etűdöt, előadási darabot keresünk, blattolunk (lapról olvasunk első látásra "sight-reading"; hangszeren való azonnali előadás a műről való előzetes ismeretek nélkül). Örömet okozhat akkor is, ha egy előzőleg már megtanult darabot újra eljátszunk, egy meglévő készséget szeretnénk fejleszteni vagy egy új készséget kívánunk elsajátítani. Az utóbbi esetben szinte elkerülhetetlen, hogy a tanulási folyamatban ne jelenjenek meg olyan repetitív elemek, amelyek a tanulók számára unalmassá, egysíkúvá tehetik a hangszeren való játékot. Ennek következtében csökkenhet a zenélés iránti elkötelezettség és kitartás (Renwick & Reeve, 2012).

Az intrinzik motívumok mellett további motívumoknak is szerepük van a zenetanulásban. Más tanulási területekhez hasonlóan ebben az esetben is összetett motívumrendszer áll a háttérben. A zenetanulási motívumok fejlődésükben, egymásra hatásukban vizsgálhatók. A kutatások a zenetanulási motivációt komplex jelen-

* Tudományos segédmunkatárs, Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ; doktori hallgató, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, földi.fanni@edu.u-szeged.hu

** Egyetemi adjunktus, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet és MTA-MATE Kora Gyermekkor Kutatócsoport, szabo.norbert@uni-mate.hu

*** Egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, és Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet, jozsa@edpsy.u-szeged.hu

séggként vizsgálják, a külső és belső tényezőket egyaránt elemzik. A külső tényezők közé sorolható többek között a család, a pedagógusok és a társak hatása. A belső tényezők közé a pszichológiai szükségletek, az egyéni jellemzők, az egyéni személyiségbeli eltérések tartoznak (Sichivitsa, 2007; Evans, McPherson & Davidson, 2013; Hallam, 2016).

A szakirodalom áttekintése alapján úgy találtuk, hogy csak csekély számú magyar kutatás állítja középpontba a hangszeres tanulmányok vizsgálatát. Nem vizsgálták még korábban azt, hogy milyen családi tényezők ösztönzik a gyermeket a hangszer tanulás megkezdésére és annak akár hosszútávú fenntartására. Ezért vizsgáltunk a támogató családi környezet néhány aspektusának feltárását tűzte ki céljául, amelyet az öndeterminációs elmélet alapján értelmezünk. Az öndetermináció egy keretet nyújthat, amely figyelembe veszi a motivációt, a pszichológiai fejlődést és a viselkedést széles körben vizsgálja (Ryan, Soenens & Vansteenkiste, 2018).

A motivációs elméletek több nézőpontból közelítik meg azokat a tényezőket, amelyek cselekvéseinket irányítják, mozgatják. Ryan és Deci (2017) az öndeterminációs vagy önmeghatározási elméletet különböző motivációs típusokkal és három pszichológiai szükséglettel határozták meg. Szerintük az autonómia, a kompetencia és a társas kapcsolatok együtt teszik lehetővé az önmeghatározott cselekvést. A motivációs típusok egy folytonosság mentén írhatók le, a kontrollált viselkedéstől az autonóm viselkedésig. A kontinuum mentén öt típust határoztak meg: a motiválatlanságot, a külső szabályozást, az introjekciót, az identifikációt, azonosulást, valamint az intrinzik motivációt (Ryan & Deci, 2017). A témáról magyarul áttekintést ad Földi és Józsa (2022a, 2022b) tanulmánya.

A család szerepe

A család a legfontosabb szocializációs közeg, befolyásolja a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek önmagáról és a világról kialakított képét. A családi háttér jelentős mértékben kihat a motiváltságra és az iskolai eredményességre is (Józsa & Fejes, 2012). A tanulmányok gyakran kiemelik a szülők iskolázottságának a szerepét. Ezen túl azonban döntő jelentősége van a szülő és a gyermek kapcsolatának, a gyermek elfogadásának, a gyermek viselkedésére adott szülői reakciók jellegének. A stabil kötődéssel rendelkező gyermekek a kihívást jelentő feladatokban is kitartóbbnak mutatkoznak. A támogató, de egyúttal autonómiát is biztosító szülői háttér mutatkozik leginkább hatékonynak, ösztönzőnek a gyermek fejlődése, tanulása szempontjából (Józsa, Kis & Barrett, 2019; Kis & Józsa, 2019).

Hazai vizsgálatok a szülők szerepét a művészeti értékek, kulturális események látogatásának összefüggésében vizsgálták (lásd Várad, 2020; Várad & Józsa, 2021). Várad és munkatársai (2022) a szülők zenéhez fűződő viszonyát és az általános iskolai tanulók kulturális fogyasztását elemezték. A szülői hatást, az iskolai végzettséget és az anyagi helyzetet is figyelembe vették. A szülői törődést négy változóval írták le: (1) a szülő-gyermek közötti beszélgetés gyakorisága, (2) a szülő gyermeke szabadidejével kapcsolatos tájékozottsága, (3) a szülő érdeklődése a gyermek tanulmánya iránt, valamint (4) a gyermekkel kulturális programok során közösen eltöltött idő. A zenei háttérrel a szülők zeneiskolai tanulmányai, hangszeres képzettsége, a közös éneklési és zenehallgatási szokások alapján tárták fel. Vizsgálatuk alapján a nagyobb mértékű szülői törődés nagyobb mértékű kultúrafogyasztást, időráfordítást és anyagi támogatást eredményez. A tanulók művészeti tevékenységekben való részvételét befolyásolja a szülők zenei háttere.

A pedagógiai kutatások jelentős része a szülők szerepét abból a szempontból vizsgálja, hogy az a gyermek iskolai eredményességére milyen hatást gyakorol. A zenetanulással kapcsolatban egyelőre kevés ilyen vizsgálatot végeztek (McPherson, 2009). Több vizsgálat is rámutatott azonban már, hogy a szülők támogatása pozitívan hat a gyermek zenei fejlődésére (Macmillan, 2004; Marjoribanks & Mboya, 2004; Sichivitsa,

2007; McPherson, 2009). Howe és Sloboda (1991) interjút készített 42 diákkal abból a célból, hogy feltárja, mi befolyásolja a hangszeratanulásukat. A 10-18 éves diákok többsége szerint a szülők támogatása és bátorítása elengedhetetlen a tanulásuk során. Creech (2001) hegedűn játszó gyermekeket vizsgált. Eredményei szerint a szülőknek az jelentette a legnagyobb kihívást, hogy magas szintű támogatást biztosítsanak gyermeküknek a tanulási folyamat kezdeti szakaszában, majd pedig az, hogy fenn tudják tartani ezt a támogató, ugyanakkor kihívást jelentő környezetet, amelyben a gyermek megtalálja az intrinzik motivációt. A szülők zenei támogatása többféle tevékenységet foglal magában, ezáltal több síkon is hozzájárulhat a sikeres és motivált tanuláshoz. A szülők hatása már a hangszer kiválasztásánál is megmutatkozhat. Mind a zenetanulás elkezdesére, mind a folytatására, mind a hangszer kiválasztására hatást gyakorolhat például az is, hogy milyen gyakran és milyen koncertekre járnak a gyermekekkel, játszanak-e maguk is valamilyen hangszeren, hallgatnak-e közösen zenét gyermekükkel és a támogatásuk megnyilvánul-e abban is, hogy jelen vannak gyermekük fellépésein; beszélgetnek-e velük a zenéről és ösztönzik-e őket a gyakorlásra (Sichivitsa, 2007).

A szülőknek kiemelt szerepe van a hangszeratanulás korai szakaszában. Összefüggést találtak az otthoni zenei környezet és a gyermek zenei tanulmányai között. A zenei oktatással foglalkozó kutatások már az 1980-90-es években foglalkoztak a témával. Több aspektusból tárták fel a gyakorláshoz nyújtott szülői támogatás (Brokaw, 1982; Sloboda & Howe, 1991; Davidson, Howe & Sloboda, 1995), a szülők által kitűzött célok és törekvések hatását (Sosniak, 1985; Davidson & Scott, 1999). A 2000-es évek elején Creech (2001) a szülői részvételt vizsgálta: az extrinzik motivációt, a gyakorlás felügyeletét, az órákon való részvételt és a pedagógussal való interakciót. Arra fókuszált, hogy a gyermekek zene iránti érdeklődése fenntartható-e a szülői részvétellel, illetve anélkül hogyan formálódik a tanulói motiváció. Davidson és Borthwick (2002) esettanulmányokban a zenei képességek fejlődését elemezték a szülők zenei előismeretei, meggyőződése és viselkedési jellemzői alapján. Igazolták, hogy a szülőknek fontos szerepük van a gyermekek kintartásának az erősítésében (Creech & Hallam, 2009).

Davidson és munkatársai (1996) szerint a gyermekek hangszeres tanulmányainak kezdetén a szülőknek kritikus szerepe van abban, hogy a gyermekek kintartók lesznek-e vagy feladják-e a tanulást. Ahhoz, hogy a gyakorlási igény belsővé váljon, olyan tényezők szükségesek a szülő részéről, mint például: aktív részvétele a hangszeres tanórán, tanári visszajelzések figyelemmel kísérése, jelenlét a gyakorlás során, gyermek emlékeztetése a gyakorlásra. Ezek a tényezők hozzájárulnak a jobb eredményhez, továbbá ahhoz, hogy a gyermek magától is fontosnak érezze a gyakorlást (Turmezeyné & Balogh, 2009). Azok a gyermekek, akiket nagyobb mértékben támogatnak, sikeresebbek lesznek a hangszeratanulásban. A szülői támogatás által a gyermek számára is élvezetesebb a zenéléssel töltött idő, ami pozitívan hat a gyermek önértékelésére, motivációjára és viselkedésére (Briscoe, 2016). Sosniak (1985) zongoristákkal végzett kutatása során megállapította, hogy akkor vált valaki sikeres zenésszé, ha megfelelő otthoni támogatásban részesült, azaz a szülők értéknek tartották a zenét, elvárták a zenei órák, különórák látogatását, és az otthoni gyakorlást. A zenével foglalkozó tanulók hozzáállása, attitűdje a szülő-gyermek közötti interakcióra is visszavezethető (McPherson & Davidson, 2002, 2006).

Az öndetermináció keretén belül értelmezve a szülők szerepét, három fő feladatot kell kiemelni: (1) az autonómia, (2) az elkötelezettség, (3) az optimális kihívások; ezáltal a kompetenciaérzet támogatását. A gyermekek zenei tevékenysége, egy hangszer elsajátítása során meghatározó jelentőségű, hogy a szülők hogyan vesznek részt ebben a folyamatban (Evans & Ryan, 2022). Az elmélet szerint az autonómiát támogató szülők figyelembe veszik a gyermekek nézőpontjait, választási lehetőséget kínálnak, ösztönzik és támogatják a kezdeményezést, megfelelő indokkal támasztják alá a viselkedést. A tanulás, elsajátítás folyamatát, és nem a teljesítményt állítják a középpontba. A tanuláshoz segítő visszajelzést adnak, de nem kontrollt felállító módon (Ryan & Deci, 2017). Az autonómiát támogató szülők bevonják a gyermekeiket az őket érintő kérdésekbe. A zenével kapcsó-

latban ilyen döntés lehet az is, hogy megtanuljon-e egy hangszeren játszani. Az öndetermináció alapján a gyermekek motiváltabbakká válnak, ha az önálló törekvéseiket segítik (Grolnick, Levitt, Caruso & Lerner, 2021). Az autonómia támogatása előrevetíti a tanulók céljait és zenei elkötelezettségeit is (Evans & Ryan, 2022), a kontrolláló szülői nevelés során a tanulók alábecsülhetik a képességeiket (Grolnick et al., 2021).

A hangszer kiválasztása

A hangszer kiválasztását számos külső és belső tényező befolyásolja. A döntés meghozatalában szerepet játszik az adott hangszer kinézete, hogy milyen hangot lehet vele létrehozni, milyen a „vonzereje” (McPherson, Davidson & Evans, 2016). Ugyanakkor a sztereotípiák alapján például a lányok általában a kisebb méretű, magasabb hangú hangszereket választják. A sztereotípiák a szülők véleményére is hatással vannak, például egy nyolc hangszerre kiterjedő kutatás alapján a lányok számára általában a hegedűt, a fuvolát és a klarinétot választják, míg a fiúknak a dobot, a trombitát és a harsonát (Hallam, Rogers & Creech, 2008). Külső befolyásoló tényező lehet, ha egy személyt akarnak követni, akit csodálnak, vagy azokhoz a barátaikhoz akarnak csatlakozni, akik játszanak valamilyen hangszeren. Ilyen külső hatás lehet a szülő és a tanár is. Ha a hangszertanulás nem belső indíttatású, akkor az érdeklődés fenntartása nehéz feladat, a gyermek kevésbé lelkesedik, kis lépésekben halad, hiszen a szülő érdekében cselekszik (McPherson, Davidson & Evans, 2016).

Kutatási cél

Kutatásunkban a szülők hangszertanulásban betöltött szerepét vizsgáltuk. A következő kérdésekre kerestünk választ. (1) Milyen zenével kapcsolatos szokásokkal jellemezhetőek a családok, a tanulók? (2) Milyen hatással van a szülők zenei aktivitása a család zenei szokásaira, a tanuló hangszertanulására? (3) Hogyan befolyásolja a hangszer kiválasztásának módja az intrinzik motiváció jelenlétére utaló tényezőket, a hangszerjáték szeretetét, a gyakorlás szeretetét? (4) Milyen hatást gyakorol a szülői kontroll (az ellenőrzés, a gyakorlásra való biztatás), valamint a dicséret és az elmarasztalás a hangszerjáték és a gyakorlás szeretetére? (5) Milyen összefüggés van a szülők hangszertanulásra és hangszerválasztásra gyakorolt kezdeti befolyása, valamint gyermekük hangszertanulásának későbbi kontrollálása, dicsérete és elmarasztalása között? (6) Milyen életkori és nemi különbségek vannak a hangszertanulási motivációban?

A vizsgálat módszere

Minta

A vizsgálatot Csongrád megyei iskolák 9-19 éves diákjaival folytattuk, az átlagéletkor 14,33 év volt ($SD=2,71$). Az adatfelvételben 138 tanuló vett részt, ebből 57 volt fiú. Korcsoportok szerinti bontásban 26 alsó tagozatos (1-4. évf.), 38 felső tagozatos (5-8. évf.) és 73 középiskolás (9-12. évf.) tanuló. A kényelmi mintavétel során fontos szempont volt, hogy a tanulók mindegyike tanuljon valamilyen hangszeren. A papíralapú kérdőíveket a tanulók egy iskolai tanórán töltötték ki, ami körülbelül 20 percet vett igénybe. Az adatfelvételhez a pedagógusok segítségét kértük.

Mérőeszköz

A vizsgálat kérdőívét a szakirodalom alapján állítottuk össze. A következő területekhez kapcsolódóan szerepeltek benne kérdések. A szülők milyen zenei háttérrel rendelkeznek: játszanak-e hangszeren, szoktak-e otthon énekelni, szoktak-e zenét hallgatni, szoktak-e együtt koncertekre járni, van-e otthon hangszerük.

Kérdéseket tettünk fel a hangszer tanulás megkezdésére és a hangszer kiválasztására, illetve a tanulás körülményeire vonatkozóan:

(1) Mennyi ideje játszol a hangszereden?

(2) Ki döntött arról, hogy elkezd a hangszer tanulást? Lehetséges válaszok: 1) a szülők döntöttek 2) szülővel közösen döntöttünk 3) egymagam döntöttem;

(3) Ki választotta ki a hangszeret? Lehetséges válaszok: 1) a szülők döntöttek 2) szülővel közösen döntöttünk 3) egymagam döntöttem;

(4) Mennyit gyakorolsz? Lehetséges válaszok: 1) nem gyakorlok 2) hetente egyszer 3) hetente néhányszor 4) naponta – egy óránál kevesebbet 5) naponta – legalább egy órát 6) naponta – több órát.

A mérőeszköz második része a hangszer tanulás motivációjával összefüggő kérdéseket tartalmaz. A tanulók válaszaikat az igen-nem lehetőségek közül választva, illetve három-, és ötfokozatú skálán adhatták meg. Két területen foglalmaztunk meg kérdéseket. Két kérdés az intrinzik motivációval hozható összefüggésbe: (1) Mennyire szeretsz gyakorolni? (1-5 skála) (2) Mennyire szeretsz hangszeren játszani? (1-5 skála). E két kérdésből számolt Cronbach- α 0,684. Az extrinzik motiválás néhány tényezőjére vonatkozó kérdés a szülői kontroll, a dicséret, biztatás hatásait vizsgálja. A tanulók ezeknél a kérdéseknél igen-nem válaszokat adhattak. (1) Ellenőriz-e a szüleid, hogy gyakoroltál-e? (2) Biztatnak-e a szüleid arra, hogy gyakorolj? (3) Leszidnak-e a szüleid, ha nem gyakorolsz? (4) Megdicsérnek-e a szüleid, ha gyakorolsz? Elmennek-e a fellépéseidre? Ezekből a kérdésekből számolt Cronbach- α reliabilitás értéke. 0,674. Mind az intrinzik, mind az extrinzik motivációhoz kapcsolódó változókból számolt reliabilitás megfelelő.

Eredmények

Az eredmények bemutatását a család zenei hátterével, a zenével kapcsolatos szokások jellemzőivel kezdjük. A szülők hangszeres játéka, hangszeres zenetanulása a korábbi kutatások alapján is erőteljes befolyásoló tényező a gyermekek hangszer tanulása szempontjából (Creech & Hallam, 2003; Dell, Rinnert, Yap, Keith, Zdzinski, Gumm, Orzolek, Cooper & Russell, 2014). Mintánkban a diákok 42%-a esetében játszik legalább az egyik szülő hangszeren, közülük 18%-nál mindkét szülő, 10%-nál csak az anya és 14%-nál csak az apa.

Az otthoni zenei tevékenységekhez kapcsolódó egyik fontos tényező a családi körben folytatott közös éneklés és annak gyakorisága. A tanulók szüleinek 18%-a sosem szokott otthon énekelni, 53%-uk ritkán, 29%-uk azonban rendszeresen. A tanulók éneklés iránti szeretetét ötfokú Likert-skálán mértük. Ez alapján 5%-uk egyáltalán nem, 7%-uk kevésbé, 12%-uk közepesen, 33%-uk szeret, 41%-uk pedig nagyon szeret énekelni. A szülők otthoni éneklése szignifikáns, de gyenge összefüggést mutat a tanulók éneklés iránti szeretetével ($r=0,25$, $p<0,01$). Annak mélyebb vizsgálatára, hogy megtudjuk mely szülők gyermekei szeretnek jobban énekelni, két szülői csoportot képeztünk, az otthon egyáltalán nem éneklő szülőkből és azokból, akik ritkán vagy rendszeresen énekelnek otthon gyermekeiknek. Az eredmény azt mutatja ($t=2,72$, $p<0,01$), hogy akiknek a szülei énekelnek otthon, azok a gyermekek jobban szeretnek énekelni ($M=4,14$, $SD=1,01$), mint azok, akiknek egyáltalán nem énekelnek ($M=3,32$, $SD=1,44$).

Egy másik fontos – a gyermek attitűdjét, ízlését formáló – tényező a családon belüli egyéni, illetve közös zenehallgatási szokások. Kutatásunkban a szülők 74%-a rendszeresen hallgat valamilyen zenét, 25% ritkán, mindössze 1% az, aki sohasem. A szülők által hallgatott zenét a tanulók 49%-a kedveli, 32%-ának semleges, és 18%-a nem szereti. Ezzel összefüggésben megvizsgáltuk azt is, hogy a szülők ajánlanak-e gyermeküknek zenét meghallgatás céljából. A válaszok alapján 25%-uk rendszeresen, 44%-uk ritkán és 31%-uk sosem ajánl zenét a gyermekének. Ezeket a szülők által javasolt zenét a tanulók 52%-a kedveli, 28%-uknak semleges és 16%-uk nem kedveli. A tanulók 4%-a erre a kérdésre nem adott választ. A tanulóknak csupán 1%-a nem szeret zenét hallgatni, további 1% számára ez egy semleges tevékenység, 11%-uk kedveli, 87%-uk pedig nagyon kedveli a zenehallgatást. A hangszeren tanulók többsége tehát kedveli a zenehallgatást, ahogyan ezt feltételeztük is, de nem kaptunk szignifikáns összefüggést a szülők zenehallgatási szokásaival és egyéb tényezőkkel. Ennek az lehet az oka, hogy a mintánkban a tanulók döntő többsége szeret zenét hallgatni, alig van különbség e tekintetben a tanulók között, ezért szignifikáns összefüggést ezzel a változóval nem lehet kimutatni. A szülők és gyermekek zenehallgatási szokásainak összefüggéseit az 1. táblázatban közöljük.

Korreláció	Szülő zenét hallgat otthon	Szülő zenét ajánl gyermekének	Gyermek kedveli a szülő által ajánlott zenét	Gyermek kedveli a szülő által hallgatott zenét
Szülő zenét hallgat otthon	-	0,45**	0,24**	0,22**
Szülő zenét ajánl gyermekének		-	0,43**	0,37**
Gyermek kedveli a szülő által ajánlott zenét			-	0,90**

1. táblázat: Zenehallgatási szokások összefüggései. Megjegyzés: ** $p < 0,01$

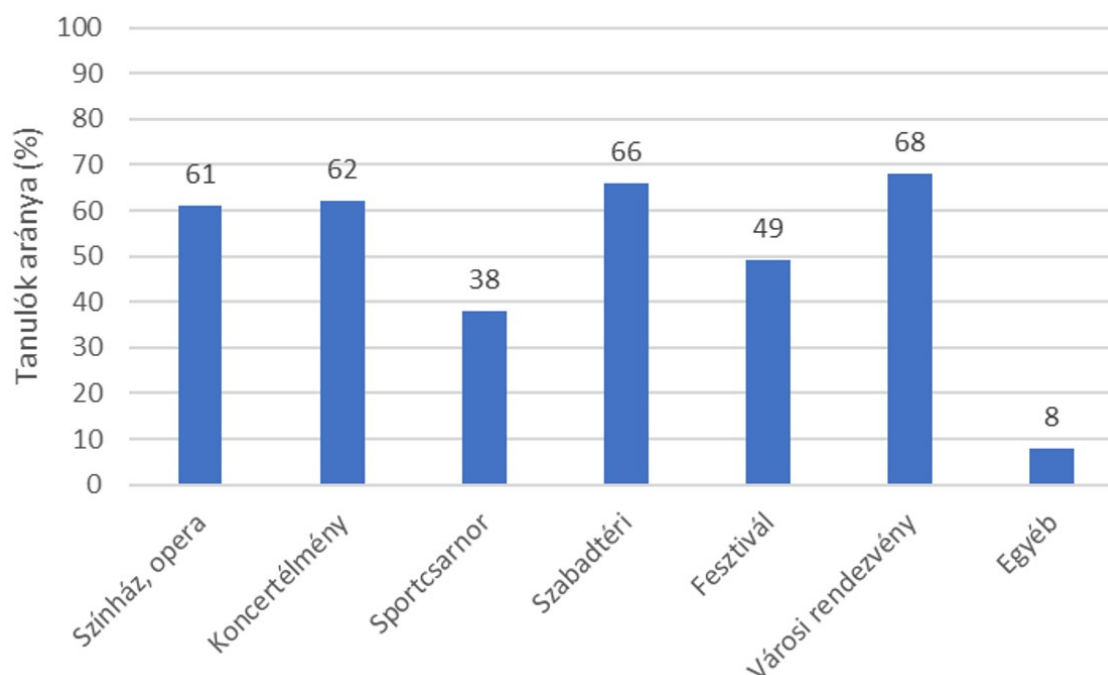
Összefüggést kerestünk a szülők éneklési szokásai és a család zenehallgatási szokásai között (2. táblázat). Az eredmények alapján elmondható, hogy a szülők éneklési szokásai közepes erősségű összefüggést mutatnak a szülők zenehallgatási szokásaival, azzal, hogy ajánlanak-e zenét gyermekeiknek, valamint azzal is, hogy a gyermekek kedvelik a szülők által ajánlott és hallgatott zenét is.

Korreláció	Szülő zenét hallgat otthon	Szülő zenét ajánl gyermekének	Gyermek kedveli a szülő által ajánlott zenét	Gyermek kedveli a szülő által hallgatott zenét
A szülő énekel otthon	0,47**	0,51**	0,45**	0,44**

2. táblázat: A szülők éneklési és a család zenehallgatási szokásainak összefüggései. Megjegyzés: ** $p < 0,01$

Azok a szülők, akik játszanak hangszeren, gyakrabban énekelnek otthon ($r=0,28$, $p < 0,01$), illetve a gyermekük is nagyobb eséllyel szeret énekelni ($r=0,28$, $p < 0,01$). Az otthoni éneklés szignifikánsan jellemzőbb ($t=4,26$, $p < 0,01$) azokra a szülőkre, akik játszanak hangszeren ($M=1,39$, $SD=0,59$), mint akik nem ($M=0,91$, $SD=0,67$). Azok a szülők, akik játszanak hangszeren ($M=1,33$, $SD=1,33$) szignifikánsan többször ajánlanak zenét a gyermekeiknek ($t=-5,11$, $p < 0,01$), mint akik nem játszanak ($M=0,69$, $SD=0,68$).

A szülővel közös zenei programok látogatása a tanulók 90%-ára jellemző. A családra jellemző rendezvények és koncertek típusait részletesebben az 1. ábra szemlélteti. A legtöbb közös, zenei élmény a színház vagy opera látogatása, a koncertek, szabadtéri és városi rendezvények.

1. ábra: Szülővel közös zenei élmény

Azok a szülők, akik tanultak hangszeren játszani ($M=2,46$, $SD=1,04$), többször mennek a gyermekükkel közösen zenés rendezvényekre ($t=-2,52$, $p<0,05$), mint akik nem játszanak hangszeren ($M=1,99$, $SD=1,12$). A zenés rendezvények közül a koncertek ($t=-2,72$, $p<0,01$) és a fesztiválok ($t=-2,58$, $p<0,05$) látogatása jellemzőbb azokra a szülőkre, akik tanultak hangszeren játszani. A közös koncertélmények megléte azzal is összefügg, hogy a szülők szoktak-e zenét ajánlani a gyermeknek ($r=0,25$, $p<0,01$).

Az eddigiekben a tanulók családjainak zenei háttérét és éneklési, valamint zenehallgatási szokásait és azok összefüggéseit tekintettük át. A következőkben a szülők szerepét vizsgáljuk meg a diákok hangszer tanulási folyamataiban, hiszen a megfelelő otthoni támogatás, a szülő-gyermek közötti interakció hozzájárulhat a sikeres zenei játékhoz (McPherson & Davidson, 2002, 2006).

Eredményeink szerint a tanulók 32%-a egyedül maga döntött a hangszeres tanulmányok megkezdése mellett, 57% a szüleivel közösen és mindössze 11% esetében volt ez csak a szülő döntése. Ehhez kapcsolódóan a hangszer kiválasztása a tanulók 55%-ánál saját döntés, a szülővel közös döntés eredménye 36% esetében. A tanulók 7%-a számára a szülők, és 2%-uknak a pedagógus választotta ki a hangszer.

A tanulók 80%-a nagyon szeret hangszeren játszani, 14%-a szeret játszani, 1%-nak semleges a hangszerjáték, 5%-uk pedig nem vagy nagyon nem szeret játszani. Az adatok alapján a hangszerjáték szeretete kapcsolatban áll azzal, hogy ki dönt a hangszer tanulás mellett ($r=0,20$, $p<0,05$), és hogy ki választja ki a hangszer ($r=0,24$, $p<0,01$). Azok a tanulók, akik saját maguk választottak hangszer, szignifikánsan jobban szeretnek rajta játszani (saját maguk: $M=4,84$, $SD=0,46$ szülővel együtt: $M=4,46$, $SD=1,06$; $t=-2,61$, $p=0,01$).

A tanulók 24%-a nagyon szeret gyakorolni, 42%-a szeret, 18%-nak közömbös a gyakorlás, 9%-a nem szeret és 7%-a egyáltalán nem szeret gyakorolni. A vizsgálatban résztvevők 4%-a soha nem gyakorol, 8%-a hetente

egyszer, 21%-a hetente néhányszor, 8% naponta egy óránál kevesebbet, legalább egy órát 21%, naponta több órát pedig 38%. Számításaink szerint a gyakorlás szeretete erősen összefügg a gyakorlás mennyiségével ($r=0,63$, $p<0,01$). Minél jobban szeretnek a gyermekek egy adott hangszeren játszani, annál többet gyakorolnak. Összefüggés található még továbbá a hangszerjáték szeretete és a gyakorlás mennyisége ($r=0,50$, $p<0,01$) között is. Ha a tanuló maga választotta ki a hangszeret, akkor többet is gyakorol ($r=0,24$, $p<0,01$).

A gyermekek 38%-a írta, hogy a szülők rendszeresen ellenőrzik a gyakorlását. A szülők hangszerstanulása és a gyermekek gyakorlásának ellenőrzése között szignifikáns, pozitív együttjárást találtunk ($r=0,31$; $p<0,01$). Azok a szülők, akik játszanak hangszeren ($M=1,67$, $SD=0,50$), jobban ellenőrzik gyermekek gyakorlását ($t=-3,67$, $p<0,01$), mint azok, akik nem ($M=1,26$, $SD=0,44$).

A gyermekek 69%-át megdicséri a szülő, ha gyakorol. A szülők általi dicséret pozitívan hat a gyakorlás szeretetére ($r=0,23$, $p<0,01$), továbbá összefügg a gyakorlás ellenőrzésével ($r=0,24$, $p<0,01$). A szülők 71%-a biztatja a gyermeket a több gyakorlásra; a biztatás összefügg a gyakorlás ellenőrzésével ($r=0,24$, $p<0,01$), a dicsérettel ($r=0,43$, $p<0,01$) és a szidással ($r=0,40$, $p<0,01$) is.

A tanulók 44%-át leszidják a szülei, ha nem gyakorol. Azok a szülők, akik a gyakorlás elmaradásakor elmarasztalják gyermeküket, a dicséretet (leszidnak: $M=1,85$, $SD=0,36$; nem szidnak: $M=1,56$, $SD=0,50$; $t=-3,91$; $p<0,01$) és a biztatást (leszidnak: $M=1,92$, $SD=0,28$; nem szidnak: $M=1,55$, $SD=0,50$; $t=-5,44$, $p<0,01$) szintén nagyobb mértékben alkalmazzák. A szidás összefügg az ellenőrzéssel ($r=0,48$, $p<0,01$) és a dicsérettel ($r=0,31$, $p<0,01$) is. Azok a tanulók, akik a szüleikkel választották ki a hangszerüket ($M=1,58$, $SD=0,50$) szignifikánsan ($t=3,09$, $p=0,01$) több szidást/elmarasztalást kapnak, mint azok a tanulók, akik önállóan választották ki ($M=1,32$, $SD=0,47$). Itt a hangszerstanuláshoz kapcsolódó erőteljesebb szülői kontrollt feltételezzük, amelyben a szidás alkalmazása negatívan befolyásolja a tanuló gyakorlásának kedveltségét ($r=-0,31$, $p<0,01$).

Fontos zenetanulást befolyásoló tényező lehet, hogy az otthoni gyakorlással járó „hangélményre” hogyan reagálnak a szülők, és ezt miként kommunikálják a hangszeren játszó gyermekek felé. A szülők 41%-a szívesen hallgatja, sőt biztatja a gyermeket a több otthoni gyakorlásra. A szülők 26%-a nem tekinti zavarónak gyermeke otthoni játékát. A szülők 24%-a beletörődően elfogadja, míg a szülők 8%-a meg is mondja gyermekének, hogy zavaró tevékenységnek tartja az otthoni gyakorlást.

A szülői részvétel, támogatás egyik további megnyilvánulása a tanulók koncerten való előadásának a megtekintése. A szülők 6%-a soha, 8%-a ritkán, 9%-a körülbelül a felére megy el gyermeke fellépésének, míg 37%-a szinte mindegyikre, 40%-a pedig az összesre. Azok a szülők, akik ellenőrzik gyermekük gyakorlását ($t=-2,07$, $p<0,05$), akik biztatják a gyakorlásra ($t=-2,74$, $p=0,01$) és akik leszidják a gyermeküket ($t=-2,49$, $p=0,01$), szignifikánsan többször mennek el a gyermekük fellépésére is, mint akik nem. Eredményeink szerint azok a szülők, akik megdicsérik gyermeküket ($M=4,21$, $SD=1$), szignifikánsan többször mennek el gyermekek fellépésére ($t=-3,41$, $p<0,01$), mint akik nem dicsérnek ($M=3,44$, $SD=1,32$). Az eredményeinket a szakirodalom is igazolja. Már az 1970-es években Doan (1973) felhívta a figyelmet arra, hogy a gyakorlás figyelemmel kísérése összefügg a szülők koncerteken való részvételével. Állítását később több kutatásban is megerősítették (Creech, 2010).

A fent bemutatott elemzéseink rávilágítottak, hogy a szülői ellenőrzés, a biztatás és a szidás, valamint a dicséret is összefüggenek egymással. Ezeknek a változóknak az összevonásából a továbbiakban extrinzik motívációként definiált változót hoztunk létre, míg a hangszerjáték és a gyakorlás szeretetéből az intrinzik motíváció változót képeztük.

Az intrinzik motíváció negatív kapcsolatban van a szülői leszidással ($r=-0,32$, $p<0,01$), de pozitív az összefüggés azzal, hogy a tanuló hány éve játszik az adott hangszeren ($r=0,27$, $p<0,01$), illetve a gyakorlás mennyisé-

gével is ($r=0,65$, $p<0,01$). Továbbá összefüggés mutatkozik a döntési folyamatot tekintve, mind a hangszeres tanulmányok önálló elkezdésével ($r=0,19$, $p=0,04$) és a hangszer kiválasztásával is ($r=0,20$, $p<0,05$). A fellépések szülői látogatásának gyakorisága gyenge negatív kapcsolatban áll az intrinzik motivációval ($r=-0,22$, $p<0,05$), de pozitívban az extrinzik motivációval ($r=0,49$, $p<0,01$) is.

Az extrinzik motiváció és a következő tényezők között negatív kapcsolatot találtunk: a hangszeratanulással töltött idő ($r=-0,48$, $p<0,01$), a hangszerjáték szeretete ($r=-0,22$, $p=0,01$), illetve a gyakorlás szeretete ($r=-0,18$, $p=0,01$). Az intrinzik és az extrinzik motiváció közötti szignifikáns, gyenge negatív összefüggést kapunk ($r=-0,22$, $p=0,01$), vagyis a szülők általi erős kontroll csökkentheti a diákok intrinzik motivációját. Az extrinzik motiváció szintén összefügg azzal, hogy a szülők játszanak-e valamilyen hangszeren ($r=0,18$, $p=0,03$). A külső motiváció jobban jellemző azokra a tanulókra, akiknek a szülei is zenélnak ($M=1,98$, $SD=0,33$, $t=-2,09$, $p=0,04$), mint akiknél nem ($M=1,57$, $SD=0,27$). Az eredmények alapján azok a tanulók, akik önállóan döntöttek a hangszeratanulás mellett, jellemzően erősebb intrinzik motivációval rendelkeznek (Cohen- $d=0,39$). Az eredményünk összhangban van egyik korábbi kutatásunk eredményeivel (lásd Földi & Józsa, 2021).

Életkori és nemek közötti különbségek

A korcsoportok között több szempontból is találtunk szignifikáns különbségeket. Eredményeink alapján az alsós diákok szüleinek jobban jellemző a fellépések látogatása (ANOVA $F=7,79$, $p<0,01$). Az alsós diákok ($M=4,65$, $SD=0,63$) és a felsős tanulók ($M=4,11$, $SD=1,01$) között, valamint az alsósok és a középiskolások ($M=3,68$, $SD=1,26$) között szignifikáns a különbség. Szintén szignifikáns különbség mutatható ki az alsósok ($M=2,85$, $SD=1,38$) és az idősebb tanulók között a gyakorlás mennyiségében. Az idősebb korcsoport (felsősök $M=3,39$, $SD=1,48$; középiskolások $M=3,78$, $SD=1,58$) szignifikánsan többet gyakorol, mint az alsós tanulók (ANOVA $F=3,77$; $p<0,05$). A nemzetközi vizsgálatok is igazolják, hogy az életkor előrehaladtával növekszik a napi gyakorlási idő (Jørgensen & Hallam, 2016). A gyakorlás szeretetét tekintve nem találtunk szignifikáns különbséget a korcsoportok között. Az intrinzik motivációban az alsósok ($M=3,87$, $SD=0,78$), a felsősök ($M=4,25$, $SD=0,98$) és a középiskolás ($M=4,23$, $SD=0,81$) tanulók között nincs szignifikáns különbség ($F=2,02$, $p=0,14$).

A szülők többet ellenőrzik az alsós tanulók gyakorlását ($M=1,62$, $SD=0,50$), mint a felsős diákokét ($M=1,42$, $SD=0,50$), legkevesebbet pedig a középiskolás tanulókat ($M=1,29$, $SD=0,46$; $F=4,68$, $p=0,01$). A biztatás hasonlóan alakul a három korosztály esetében. Szignifikáns különbség csak az alsós tanulók ($M=1,96$, $SD=0,40$) és a középiskolás ($M=1,18$, $SD=0,99$) diákok között van ($F=7,92$, $p<0,01$). Az elmarasztalásban az alsós ($M=1,77$, $SD=0,43$), a felsős ($M=1,45$, $SD=0,50$) és a középiskolai ($M=1,32$, $SD=0,47$) csoportok között szignifikáns különbséget találtunk ($F=8,91$; $p=0,01$). A gyermekek véleménye alapján a szülőktől kapott dicséret is szignifikáns különbséget mutat a három korcsoport között ($F=18,63$, $p<0,01$). Az alsós ($M=1,96$, $SD=0,20$), a felsős ($M=1,89$, $SD=0,31$) és a középiskolás ($M=1,49$, $SD=0,50$) korú tanulók összevetésében elmondható, hogy az idő előrehaladtával csökken a szülői dicséret gyakorisága. Összefoglalóan megállapítható, hogy a szülői kontroll egyes elemei, mint az ellenőrzés, a biztatás, az elmarasztalás és a dicséret is főként az alsós korosztályra jellemző. Az alsós tanulók ($M=1,86$, $SD=0,19$), a felsősök ($M=1,69$, $SD=0,25$) és a középiskolás diákok ($M=1,50$, $SD=0,30$) között az extrinzik motiváció szempontjából is szignifikáns különbséget találtunk ($F=20,46$, $p<0,01$). A külső szülői ösztönzés az életkor előrehaladtával csökkenő tendenciát mutat.

A hangszeratanulás vizsgált jellemzői a fiúk és a lányok között is mutatnak eltéréseket. A lányok ($M=4,95$, $SD=0,22$) szignifikánsan jobban szeretnek zenét hallgatni ($t=2,90$, $p<0,01$), mint a fiúk ($M=4,67$, $SD=0,72$). A lányok szerint ($M=1,22$, $SD=0,69$) szüleikre jellemzőbb, hogy énekelnek otthon ($t=2,41$, $p<0,05$), mint a fiúk esetében ($M=0,94$, $SD=0,64$). Nincs azonban különbség abban, hogy a szülők hallgatnak-e otthon zenét

($t=1,49$, $p>0,05$), és hogy ajánlanak-e zenét ($t=0,99$, $p>0,05$) a fiú és a lány gyermeküknek. A lányoknak ($M=10,88$, $SD=1,78$) több a szülővel közös zenei élménye ($t=2,67$, $p<0,01$), mint a fiúknak ($M=10,02$, $SD=1,98$). A lányok ($M=2,37$, $SD=1,05$) gyakrabban mennek a szüleikkel közösen koncertekre ($t=2,43$, $p<0,05$), mint a fiúk ($M=1,90$, $SD=1,14$). A lányok ($M=4,86$, $SD=0,53$) szignifikánsan jobban szeretnek a hangszerükön játszani ($t=3,03$, $p<0,01$), mint a fiúk ($M=4,42$, $SD=0,12$). A gyakorlás mennyiségében ($t=1,93$, $p>0,05$) és szeretetében ($t=1,46$, $p>0,05$) nem találtunk szignifikáns nemi különbséget. A fiúk ($M=1,81$, $SD=0,40$) azonban többször érzik úgy, hogy megdicsérik őket a szüleik, ha gyakorolnak ($t=2,61$, $p<0,01$), mint a lányok ($M=1,60$, $SD=0,92$). A fiúknál ($M=1,68$, $SD=0,28$) erőteljesebb a szülői motiválás ($t=-2,16$, $p<0,05$), mint a lányoknál ($M=1,57$, $SD=0,31$). A lányoknál ($M=4,33$, $SD=0,67$) ugyanakkor magasabb az intrinzik motiváció ($t=2,36$, $p<0,05$), mint a fiúknál ($M=3,96$, $SD=1,05$).

Összegzés

A hangszer tanulást befolyásoló tényezők vizsgálata a hazai zenepedagógiában egyelőre még kevésbé kutatott terület. Jelen tanulmányunk a szülők hatására fókuszált a 9-19 éves hangszeren tanuló diákok körében. Elemeztük a szülők szerepét a hangszer tanulás elkezdésében és a hangszer választás folyamatában. Megvizsgáltuk, hogyan jelenik meg a szülői kontroll a diákok gyakorlása során, valamint hogyan befolyásolja a diákok intrinzik motivációját.

Azok a szülők, akik maguk is játszanak hangszeren, több zenét ajánlanak, több zenei rendezvényre mennek el közösen a gyermekükkel és többet is énekelnek otthon nekik. Eredményeink megerősítik Váradí és munkatársai (2022) kutatásait, melyek kimutatták, hogy a nagyobb mértékű szülői törődés nagyobb mértékű kultúra-fogyasztást eredményez.

Az öndeterminációs elmélet szerint a támogató családi környezet lehetőséget ad a gyermekeknek arra, hogy az őket érintő kérdésekben önállóan döntsenek. Ilyen döntés lehet az is, hogy tanuljon-e hangszeren játszani a gyermek, illetve milyen hangszeret válasszon. Az eredmények szerint a diákok többsége a szülőikkel közösen döntötte el, hogy megtanulnak valamilyen hangszeren játszani. A hangszer kiválasztása azonban már inkább a tanulók saját döntése. A gyermek számára a döntés lehetőségének, az autonómia érzésének a biztosítása jelentős mértékben erősítheti a motiváltságot (Grolnick et al., 2021).

A motivációt vizsgáló tanulmányok rámutattak arra, hogy az iskolai évek előrehaladtával a tanulók iskolai tanuláshoz kapcsolódó intrinzik motivációja csökken (Józsa & Fejes, 2012). Eredményeink szerint azonban a különböző életkorú tanulók hangszer tanuláshoz kapcsolódó intrinzik motivációja között nincs különbség. Ennek egyik lehetséges magyarázata az, hogy azok a tanulók, akik elvesztették az intrinzik motivációjukat, abba hagyták a hangszer tanulást, és emiatt már nincsenek benne az idősebb tanulók mintájában. Azonban azok, akik magasabb évfolyamon is tanulnak hangszeren, továbbra is erős intrinzik motivációval jellemezhetők. Ezzel szemben a szülők részéről jövő ösztönzés magasabb életkorban kisebb mértékű. Ez alapján úgy tűnik, hogy hangszer tanulás esetén az idősebb tanulóknál az intrinzik motiváció válik meghatározóbbá.

Eredményeink szerint a fiúk és a lányok között nincs különbség a gyakorlás mennyiségében és a gyakorlás szeretetében. A lányokra jellemzőbb, hogy jobban szeretnek zenét hallgatni, jobban szeretnek hangszerükön játszani és magasabb az intrinzik motivációjuk. A fiúk esetében erőteljesebb és jellemzőbb a szülői ösztönzés, ugyanakkor a fiúk kevesebb zenei programon vesznek részt a szüleikkel közösen.

Az intrinzik motivációt a hangszerjáték szeretete és a gyakorlás szeretete alapján vizsgáltuk. A hangszer tanulása sok kitartást és erőfeszítést igényel a tanulóktól, ezért fontos a belső indíttatás megléte. Az extrinzik motiváció vonatkozásában a szülői kontrollt vizsgáltuk, amely a gyakorlás ellenőrzésére, illetve a gyakorlásra

irányuló biztatásra, dicséretre és szidásra, valamint a gyermekek fellépéseinek látogatására irányult. A gyakorlás fő oka vagy az, hogy a diákok ráveszik magukat, vagy mások kényszerítik őket (Evans & Ryan, 2022). Eredményeink alapján a külső motiváció mértéke korcsoportonként eltérő. Az ellenőrzés és a biztatás főként az általános iskolás tanulók esetében jellemző. A szidás és a dicséret mértéke az alsós tanulóknál a legmagasabb, majd az életkor előrehaladtával csökken. A külső ösztönzők idővel belsővé válhatnak, interiorizálódhatnak, ha például a gyakorlás a tanuló számára is értéké válik.

Ahhoz, hogy a gyakorlási igény belsővé váljon, olyan tényezők szükségesek a szülő részéről, mint például: aktív részvétele a hangszeres tanórán, a tanári visszajelzések figyelemmel kísérése, jelenlét a gyakorlás során, a gyermek emlékeztetése a gyakorlásra. Ezek a tényezők hozzájárulnak a jobb eredményhez, továbbá ahhoz, hogy a gyermek magától is fontosnak érezze a gyakorlást (Turmezeyné & Balogh, 2009). Azok a gyermekek, akiket nagyobb mértékben támogatnak, sikeresebbek lesznek a hangszeratanulásban. A szülői támogatás által a gyermek számára is élvezetesebb a zenéléssel töltött idő, ami pozitívan hat a gyermek önértékelésére, motivációjára és viselkedésére (Briscoe, 2016). Sosniak (1985) zongoristákkal végzett kutatása során megállapította, hogy akkor vált valaki sikeres zenésszé, ha megfelelő otthoni támogatásban részesült, azaz a szülők értéknek tartották a zenét, elvárták a zenei órák, különórák látogatását, és az otthoni gyakorlást. A zenével foglalkozó tanulók hozzáállása, attitűdje a szülő-gyermek közötti interakcióra is visszavezethető (McPherson & Davidson, 2002, 2006).

Eredményeink fontosak lehetnek a szülők, a pedagógusok, és a diákok számára is. Felhasználásuk hozzájárulhat további mérőeszközök és olyan programok fejlesztéséhez, amelyek csökkentik a tanulók lemorzsolódását a hangszeratanulás során.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja, valamint a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta. A szerzők a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagjai.

Irodalom

1. Briscoe, D. (2016). Enhanced Learning for Young Music Students: Involving and Motivating Parents. *Music Educators Journal*, 103(2), 41–46.
2. Brokaw, J. P. (1982). *The extent to which parental supervision and other selected factors are related to achievement of musical and technical-physical characteristics by beginning instrumental music students*. Unpublished PhD dissertation, University of Michigan, USA.
3. Creech, A. (2001). *Play for me: an exploration into motivations, issues and outcomes related to parental involvement in their children's violin study*. Doctoral dissertation, University of Sheffield, Department of Music.
4. Creech, A. (2010). Learning a musical instrument: The case for parental support. *Music Education Research*, 12(1), 13–32. <https://doi.org/10.1080/14613800903569237>
5. Creech, A. & Hallam, S. (2003). Parent-teacher-pupil interactions in instrumental music tuition: a literature review. *British Journal of Music Education*, 20(1), 29–44. <https://doi.org/10.1017/s0265051702005272>
6. Creech, A. & Hallam, S. (2009). Interaction in instrumental learning: the influence of interpersonal dynamics on parents. *International Journal of Music Education*, 27(2), 94–106. <https://doi.org/10.1177/0255761409102318>
7. Csíkszentmihályi, M. (1997). *A flow- az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó.
8. Davidson, J. W., Howe, M. J. A., Moore, D. G. & Sloboda, J. A. (1996). The role of parental influences in the development of musical ability. *British Journal of Developmental Psychology*, 14, 399–412.
9. Davidson, J. & Borthwick, S. J. (2002). Family dynamics and family scripts: A case study of musical development. *Psychology of Music*, 30(1), 121–136.
10. Davidson, J. & Scott, S. (1999). Instrumental learning with exams in mind: A case study investigating teacher, student and parent interactions before, during and after a music examination. *British Journal of Music Education*, 16(1), 79–95.
11. Davidson, J., Howe, M. & Sloboda, J. (1995). The role of parents and teachers in the success and failure of instrumental learners. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 127, 40–44.
12. Dell, C., Rinnert, N., Yap, C. C., Keith, T., Zdzinski, S., Gumm, A., Orzolek, D., Cooper, S. & Russell, B. (2014). Musical Home Environment, Family Background, and Parenting Style on Success in School Music and in School. *Contributions to Music Education*, 40, 71–89.
13. Doan, G. (1973). *An investigation of the relationships between parental involvement and the performance ability of violin students*. Unpublished PhD dissertation, Ohio State University, Ohio, USA.
14. Evans, P. & Ryan, R. M. (2022). Intrinsic and Extrinsic Motivations for Music Performance. In McPherson, G. E. (Ed.), *The Oxford Handbook of Music Performance (Volume 1)* (pp. 575–603). Oxford University Press.
15. Evans, P., McPherson, G. E. & Davidson, J. W. (2013). The role of psychological needs in ceasing music and music learning activities. *Psychology of Music*, 41, 600–619. <https://doi.org/10.1177/0305735612441736>
16. Földi, F. & Józsa, K. (2021). A hangszeres zene tanulásában szerepet játszó motivációs tényezők. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 9(3), 5–27.
17. Földi, F. & Józsa, K. (2022a). A Hangszertanulási motiváció kérdőív magyar adaptációja. *Iskolakultúra*, 32(5), 96–109.
18. Földi, F. & Józsa, K. (2022b). Motivation to learn musical instruments among school-age Hungarian students. In Gómez Chova, L., López Martínez, A., Candel Torres, I. (Eds.), *INTED2022: 16th annual International Technology, Education and Development Conference. Sharing the Passion for Learning* (pp. 9340–9347). IATED Academy.

19. Grolnick, W. S., Levitt, M. R., Caruso, A. J. & Lerner, R. E. (2021). Effectiveness of a Brief Preventive Parenting Intervention based in self-determination theory. *Journal of Child and Family Studies*, 30(4), 905–920.
20. Hallam, S. (2016). Motivation to learn. In Hallam, S., Cross, I. & Thaut, M. (Eds.), *Handbook of Psychology of Music (2nd edition)* (pp.479–492). Oxford University Press.
21. Hallam, S., Rogers, L. & Creech, A. (2008). Gender differences in musical instrument choice. *International Journal of Music Education*, 26(1), 7–19.
22. Howe, M. J. A. & Sloboda, J. A. (1991). Young musicians' accounts of significant influences in their early lives. 2. teachers, practicing and performing. *British Journal of Music Education*, 8(1), 53–63.
23. Janurik, M. (2007). Áramlatélmény az iskolai ének-zenórakon. *Magyar Pedagógia*, 107(4), 295–320.
24. Janurik, M. & Pethő, V. (2009). Flow élmény az énekórán: a többségi és a Waldorf-iskolák összehasonlító elemzése. *Magyar Pedagógia*, 109(3), 193–226.
25. Jørgensen, H. & Hallam, S. (2016). Practicing. In S. Hallam, I. Cross & M. Thaut (Eds.), *The Oxford handbook of music psychology* (2nd ed., pp. 449–462). Oxford University Press.
26. Józsa, K. & Fejes, J. B. (2012). A tanulás affektív tényezői. In Csapó, B. (Ed.), *Mérlegen a magyar iskola* (pp. 367–406). Nemzeti Tankönyvkiadó.
27. Józsa, K., Kis, N. & Barrett, K. C. (2019). Mastery motivation, parenting, and school achievement among Hungarian adolescents. *European Journal of Psychology of Education*, 34(2), 317–339. <https://doi.org/10.1007/s10212-018-0395-8>
28. Kis, N. & Józsa, K. (2019). Az otthoni környezet hatása az óvodás gyermekek elsajátítási motivációjára: Egy longitudinális vizsgálat eredményei. *Magyar Pedagógia*, 119(3), 243–261. <https://doi.org/10.17670/MPed.2019.3.243>
29. Macmillan, J. (2004). Learning the piano: A study of attitudes to parental involvement. *British Journal of Music Education*, 21(3), 295–311.
30. Marjoribanks, K. & Mboya, M. (2004). Learning environments, goal orientations, and interest in music. *Journal of Research in Music Education*, 52(2), 155–166. <https://doi.org/10.2307/3345437>
31. McPherson, G. E., Davidson, J. W. & Evans, P. (2016). Playing an instrument. In McPherson, G. E. (Ed.), *The child as musician: A handbook of musical development* (pp. 401–421). Oxford University Press.
32. McPherson, G. E. (2009). The role of parents in children's musical development. *Psychology of Music*, 37(1), 91–110. <https://doi.org/10.1177/0305735607086049>
33. G. E., McPherson, & Davidson, J. W. (2006). Playing an instrument. In McPherson, G. E. (Ed.), *The child as musician: A handbook of musical development* (pp. 331–351). Oxford University Press.
34. McPherson, G. E. & Davidson, J. W. (2002). Musical practice: Mother and child interactions during the first year of learning an instrument. *Music Education Research*, 4, 141–156. <https://doi.org/10.1080/14613800220119822>
35. Renwick, J. M. & Reeve, J. (2012). Supporting motivation in music education. In McPherson, G. E. & G. F. Welch (Eds.), *The Oxford handbook of music education* (pp.143–162). Oxford University Press.
36. Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: An introduction and overview. Chapter 1. In Ryan, R. M. & Deci, E. L. (Eds.), *Self-determination theory basic psychological needs in motivation, development, and wellness* (pp. 3–25). Guilford Press.
37. Ryan, R. M., Soenens, B. & Vansteenkiste, M. (2018). Reflections on self-determination theory as an organizing framework for personality psychology: Interfaces, integrations, issues, and unfinished business. *Journal of Personality*, 87(1), 115–145. <https://doi.org/10.1111/jopy.12440>
38. Sichivitsa, V. O. (2007). The influences of parents, teachers, peers and other factors on students' motivation in music. *Research Studies in Music Education*, 29(1), 55–68. <https://doi.org/10.1177/1321103X07087568>
39. Sloboda, J. & Howe, M. (1991). Biographical precursors of musical excellence: An interview study. *Psychology of Music*, 19(1), 3–21.

40. Sosniak, L. A. (1985). Learning to be a concert pianist. In Bloom, B. S. (Ed.), *Developing talent in young people* (pp.19–67). Ballantine.
41. Turmezeyné Heller, E. & Balogh, L. (2009). *Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés*. Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület.
42. Váradi, J. (2020). Egy felmérés eredményei a tanulók részvételéről élőzenei hangversenyen és operaelőadáson. In Váradi, J. (Ed.), *Művészeti körkép: Kutatás a művészeti nevelés helyzetéről és lehetőségeiről, a tanórán és tanórán kívüli művészeti tevékenységről és rendezvényekről* (pp.91–106). Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet.
43. Váradi, J., Bíró, I. F., Hórich, B. & Szalai, T. (2022). Az általános iskolai tanulók kulturális fogyasztására ható tényezők vizsgálata. *Neveléstudomány: Oktatás–Kutatás–Innováció*, 10(1), 122–134. <https://doi.org/10.21549/NTNY.36.2022.1.6>
44. Váradi, J. & Józsa, G. (2021). A tanórán kívüli művészeti tevékenység hatása a művészeti rendezvények iránti attitűdre. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 9(3), 28–43.

Parents' role in encouraging instrumental music learning

Research proves that social environment and family strongly influence motivation to learn. Through these factors, the success of learning and school achievement are influenced as well. The role of family background in learning has been pointed out in many areas, but only a few such studies are known about music learning. We do not know of any previous research in Hungary that investigates the relationship between instrumental music learning and family background. Therefore, we focused on parents' role regarding their children's instrumental music learning. Parents' effect on instrumental music learning is interpreted based on the self-determination theory. A questionnaire was used in this study. Data collection was carried out among students aged 9–19 years (n=138), the average age was 14.33 years, and the ratio of girls was 59%. Results point to the underlying reasons behind beginning to learn instrumental music and selecting the given musical instrument. Results clearly show the vital role of parents in starting and continuing music learning. Also, one can see that parents' effect plays a more significant role at younger ages, while the importance of this effect decreases as children grow older. At the same time, the role of intrinsic motivation does not decrease as students age. Significant gender differences were found. Based on this study, conclusions and suggestions can be made on how parents can strengthen their children's motivation to learn instrumental music.

Keywords: Instrumental music learning, parents' role, motivation, self-determination theory